

# Įžanga

Niekada nesužinosiu, kuo turėjau tapti. Galbūt visi taip jaučiasi – smalsauja apie nematomas gyvenimo kryžkeles, klaidingus posūkius ir viską aukštyn kojomis apvertusias atsitiktines pažintis. Bet manęs praraja, skirianti anksčiau įsivaizduotą gyvenimą nuo to, kuo jis ilgainiui virto, nepalieka ramybės. Negaliu atsikratyti jausmo, kad milžiniška ranka išplėšė mane iš vienos istorijos ir įmetė į visai kitą.

Maloniai šiltą spalio popietę mano gyvenimo trajektoriją pakeitė kulka, atplėšusi mane nuo namų, draugų ir visko, ką mylėjau, o mane pačią nusviedusi į nepažįstamą pasaulį. Buvau penkiolikos, dar nespėjusi išsiaiškinti, kuo noriu tapti, – ir staiga visi panorą man pranešti, kas esu. Įkvėpimas, herojė, aktyvistė. Bet kartu – ir atskalūnė, atpirkimo ožys, proga pasipelnyti. Tėvams buvau paklusni dukra. Draugams – puiki klausytoja. Užtat likus vienai viskas slysdavo iš rankų: nieko nebuvo sunkesnio, nei būti pačia savimi.

## MALALA YOUSAFZAI

Perkopus dvidešimtmetį manęs laukė nerimo ir dvejonų, beprotiškų naktų ir miglotų rytų, draugystės ir pirmosios meilės pinklės. Atrasti man tinkamiausią kelią šiame stublinančiame gyvenimo etape, kai pasaulis atrodo kupinas naujų galimybių, ir negalėjo būti lengva. Vis dėlto aš stengiausi nuvyti šalin svetimus lūkesčius ir įsiklausyti į save, iki galo suvokti, ko netekau ir kuo galiu tapti. Labiau nei bet ko kito troškau perprasti savo pačios istoriją.

# 1.

*J*ei kelsies po penkių minučių – spėsi, derėjau pati su savi-  
mi, skaičiuodama, kiek laiko prireiks dantims išsivalyti  
ir išokti į kokius nors drabužius. Praėjus pusvalandžiui, dar  
tebedrybsojau lovoje ir *skrolinau* telefono ekrane: interjero  
idėjos bendrabučio kambariui, virtualūs turai po studentų  
miestelį, būtinų susikrauti daiktų sąrašai... Vos po dviejų die-  
nų turėjau pradėti lankyti koledžą, tad galva dūgzte dūzgė.

*Nauji draugai! Jokių tėvų! Jokių taisyklių!* Vargiai įstengiau  
suvaldyti jaudulį. Šokčiodama ant pirštų galų ir niūniuodama  
panosėje apsirengiau ir liftu nusileidau į belangę susirinkimų  
salę Manhatano centre įsikūrusiame viešbutyje.

– Vėluoji, – atsiduso viešųjų ryšių specialistė, – o ar per-  
žiūrėjai temas, kurias planuojame aptarti, geriau nė neklausiu.

Šyptelėjusi gūžtelėjau pečiais. Per vasarą apkeliavau ketu-  
ris žemynus, susitikau su devyniais ministrais pirmininkais  
ir kalbėjau gausybėje renginių. Dabar lankiausi Niujorke,  
kur reklamavome naują mano knygą vaikams „Stebuklingas

Malalos pieštukas“ (*Malala's Magic Pencil*): laukė šešios valandos vienas po kito einančių interviu, o tada – naktinis skrydis namo į Angliją, Birmingamą. Ši darbo diena man kuriam laikui turėjo tapti paskutinė, tad protas jau spėjo išėiti atostogų.

Viešųjų ryšių specialistė išėjo iš salės. Po kelių akimirkų vidun įžengė maža mergaitė. Kai jau buvau beklausianti, ar nepaklydo, pastebėjau ant jos polo marškinėlių išsiuvinėtą žurnalo logotipą, o po juo – užrašą „Mažasis žurnalistas“.

– Kuo norėjote tapti užaugusi, kai dar buvote maža? – pasiteiravo ji.

– Automechanike! – atsakiau, pridurdama, kaip visada mėgau spręsti galvosūkius ir aiškintis, kaip ką nors tiksliai sukonstruoti.

Kitas žurnalistas tokiu žavumu nespindėjo nė iš tolo. Nenorėdamas nieko girdėti apie mano knygą vaikams, jis pokalbio temą stengėsi sukti prie karščiausių aktualijų ir aiškiai vykęsi, jog ištarsiu ką nors pakankamai prieštaringo svarbesnėmis naujienomis nepasižymėjusiai dienai pagyvinti. Didžiuma jo klausimų sukosi apie Amerikos prezidentą: „Ką jūs, jauniausia Nobelio taikos premijos laureatė, norėtumėte jam pasakyti apie moterų teises?“ ir „Esate lankiusis Baltuosiuose rūmuose, kur susitikote su Obama. Ar vyksite, jei pakvies dabartinė administracija?“ Žinojau, kaip išsisukti nuo mano vardo lipdymo prie skambių antraščių, tad neužkibau ant jo kabliuko.

Paskutinis interviu buvo skirtas rytinei televizijos laidai. Vedėja uždavė gerai apgalvotų klausimų apie mano darbą ir kasdienį gyvenimą. Jau buvome bebaigią, kai ji palinko artyn rūpesčio kupina mina.

## ATRASTI SAVO KELIĄ

– Nuo užpuolimo prabėgo penkeri metai. Ar kasdien apie jį tebegalvoji?

*Tai neišvengiama, pamaniau. Negalėjau tikėtis išeiti iš šios salės apie tai neprabilusi.* Manęs tokie klausimai nei erzino, nei stebino – veikiau jų dažnumas. Nors tas gyvenimo etapas man atrodė taip seniai praėjęs ir toks nutolęs, jis vis tiek užpildydavo kiekvieną patalpą, į kurią įžengdavau, – nelyg stumtelėjęs mane į šalį ir pirmesnis įsispraudęs vidun.



UŽAUGAU atokioje Pakistano vietovėje, vadinamoje Mingo-ra. Mano gimtasis miestelis buvo įsikūręs prie Svato upės, kur jį supo girios, laukinių gėlių pilnos pievos ir milžiniški sniegu užkloti kalnai. Gyvenimas mūsų slėnyje nebuvo tobulas: dauguma šeimų skurdo, o griežtos socialinės normos užkirto kelią pažangai, ypač – moterų. Tačiau tai buvo stubinamai graži ir rami vieta.

Kai visa tai pasikeitė, buvau dešimties. Miestelį užėmė iš kalnų nusileidę nepažįstami ginkluoti ilgabarzdžiai. Talibanas pradėjo bombarduoti ligonines ir viešbučius, tiesiog gatvėse žudyti muzikantus, mokytojus ir policijos pareigūnus, o per radiją kelis kartus per dieną pasigirdavo vis naujų taisyklių. Jokios televizijos, jokios muzikos, apskritai jokių pramogų – uždrausti net vaikiški stalo žaidimai. Vyrams neleista skustis barzdų. Moterims – peržengti namų slenksčio.

Vis garsiau aidint bomboms ir šūviams, mūsų gyvenimai traukėsi. Gyvenome nuolatinėje baimėje pažeisti kokią nors

naują taisyklę, apie kurią dar nespėjome išgirsti. Netoliese gyvenusį vyrą nužudė, nes Talibanas nusprendė, kad jo kelnių klešnės per ilgos. Vieną dieną išvydau penkiametį savo broliuką Atalą kieme kasantį didelę duobę ir paklausiau, ką jis čia veikia.

– Kasu kapo duobę, – atsakė.

Man sulaukus vienuolikos, Talibanas paskelbė, kad po trijų savaitių mergaitėms bus uždrausta lankyti mokyklas. Mano širdį sukaustė baimė. Jei po viešai paskelbtos datos ir toliau būčiau ėjusi į mokyklą, mane būtų užmušę. Jei ne – mano gyvenimui ir taip būtų buvęs galas. Net būdama tokio amžiaus jau žinojau, koks likimas mano bendruomenėje laukė neišsilavinusių merginų: santuoka vos sulaukus paauglystės, keletas vaikų dar iki dvidešimtojo gimtadienio ir visas likęs gyvenimas praleistas tarp sutuoktinio namo sienų. Negalėjau artyn prisileisti nė minties apie tokią ateitį.

Pradėjau anonimiškai rašyti tinklaraštį BBC, kuriame pasakojau apie gyvenimą valdant teroristams. *Mokykla mergaitėms nurodė nebedėvėti uniformų*, – rašiau aš, – *nes dėl jų galime tapti taikiniais. Visos atėjome su savo mėgstamiausiomis rožinėmis ir violetinėmis suknelėmis. Tuomet mums buvo priskyta nesirengti spalvingai, nes talibams tai taip pat nepatinka.*

Vis labiau artėjant nurodytai datai, kai mergaitės turėjo palikti mokyklas, aš prabilau viešai: visiems, kurie tik manęs klausėsi, skelbiau turinti teisę gauti išsilavinimą. Prisiečiau, kad Talibanas nesulaikys manęs nuo mokymosi, kad ir kiek mokyklų sunaikintų. Valstybinės televizijos eteryje pareikalavau, kad mūsų lyderiai stotų mūsų ginti. Dvejus metus

jaustą baimę pakeitė įtūžis ir teisėtas pasipiktinimas. Negalėjau tiems vyrams leisti pagrobti mano ateities.

Galop Pakistano kariuomenė pradėjo didžiulio masto karinę operaciją prieš ekstremistus. Kovoms prasidėjus, mano tėvai, du maži broliukai ir aš drauge su tūkstančiais kitų iš Mingoros pasitraukėme. Po kelių mėnesių kariuomenė nugalėjo, mes sugrįžome namo, o mūsų gyvenimas vėl tapo toks kaip anksčiau. Tačiau Talibanas nei visiškai atsitraukė, nei pamiršo mano pasipriešinimą. Kai buvau penkiolikos, į mane vežusį mokyklinį autobusą įlipęs ginkluotas vyras paklausė:

– Kuri iš jūsų Malala?

Man dar nespėjus atsakyti, jis iš arti šovė tiesiai man į galvą.

Visas mano pasaulis persimainė per akimirką.

Kai po savaitės atsipeikėjau iš komos, jau buvau Birmingamo traumų centre, kurio specializacija – sudėtingi smegenų sužalojimai. Iki šūvio niekada nebuvau iškėlusį kojos iš Pakistano, tačiau dabar mane supo nepažįstamųjų veidai. Ten praleidau dar kelis vėlesnius mėnesius: man buvo atlikta ne viena operacija, teko iš naujo mokytis vaikščioti ir kalbėti.

Mano istorijai skriejant aplink pasaulį, žmonių lūpose gimė pasakojimai apie kažką, ko pati nepažinojau: rimtą ir drovią mergaitę, atsiskyrėlę, kuriai teko viešai prabilti, kai Talibanas atėmė iš jos knygas. Mane pavertė mitine heroje, vertybių ir pareigų puoselėtoja, kuriai didžią ateitį lėmė pats likimas.

Kartais tokios absurdiškos kalbos mane prajuokindavo. Augdama Mingoroje nuolat prisivirdavau košės. Mokykloje nešiodavau apkalbų nuotrupas iš vienos mergaičių grupelės į

kitą, laidydavau juokelius, kurie mano drauges priversdavo ir kvatotis, ir čia pat – mane sudrausminti. Jei bendraklasę per egzaminą įvertindavo geriau nei mane, be menkiausio orumo liedavau karčias neteisybės ašaras. Namie buvau netvarkinga ir padūkusi. Per televiziją prisižiūrėjusi Johno Cenos – savo mėgstamiausio imtynininko – kovos judesius išbandydavau su mažaisiais broliais, o jei šie stodavo gintis, skūsdavausi tėvui. Net pavyzdgingiausiomis dienomis nebuvau tokia tylenė šventoji, kokią dabar visi tikino mane esant.

Žmonės, kurie siūlėsi mano istoriją perkelti į knygų puslapius ar kino ekranus, ėmė plūsti man dar nespėjus išeiti iš ligoninės. Žurnalistai varžėsi, kuriam pirmam pavyks susitarti dėl interviu. Man atstovauti troško agentai, nors nė pati nesupratau, kokiais talentais, anot jų, buvau apdovanota.

– Kodėl dabar esi žinoma? – klausė Atalas. Atsakiau jam, jog nežinau.

Dar nespėjusi suvokti, kas vyksta, buvau įmesta į gyvenimą, kurio nepažinojau ir neprašiau: keliaudama po visą pasaulį, sakiau viešas kalbas ir pozavau fotografams, o didžiumą laiko praleidau su suaugusiais. Stambaus masto renginių užkulisiuose vienas jų suėmęs mane už pečių vis apsukdavo ratu ir sušukdavo:

– Gyvybingiau, Malala! Atiduok jiems visą save!

Tų suaugusių žmonių akyse aš buvau viešas asmuo, produktas, kurį reikėjo reklamuoti. Šalia jų sėdinčios ir namų darbus atlikti besistengiančios sutrikusios paauglės jie nė nematė. Jų apsuptyje aš užsisklėsdavau ir tapdavau ta tylia mergaite, kuria, jų galva, buvau visados.

## ATRASTI SAVO KELIĄ

Kad ir kur eidavau, visi užduodavo tą patį klausimą: „Ką prisimeni apie šūvį?“ Man atsakius, kad neprisimenu nieko, jie atrodydavo kone nepatenkinti – tarsi būtų nemandagu neprisiminti savo baimės ir kančios. Tarsi mano gyvenime nebūtų nieko įdomesnio už baisiausią man kada nors nutikusį dalyką. Tokia reakcija mane priversdavo jaustis lyg tiesiai per širdį smeigtuku persmeigtą plaštakę, amžiams įkalintą po apdulkėjusiu stiklu. Gyva priešais juos stovinti mergaitė neprikaustydavo dėmesio taip, kaip mirštanti jauna svajoklė mokykliniame autobuse.



– AR KASDIEN apie jį galvoji?

Žvelgdama į rytinės laidos vedėją, sumirksėjau. Būčiau galėjusi lengvai ištarti tai, ką troško išgirsti ji ir jos auditorija: kad kartais mane persmelkia baimė, ir visai galimas daiktas, jog nuo patirtų sužalojimų niekada visiškai neatsigausiu. Bet kam gi reikia komplikuoti ir taip tragišką istoriją, kuri žmones, regis, traukė kaip bites prie medaus?

Tačiau kažkas manyje keitėsi: aš nebenorėjau atlikti to vaidmens. Jaučiausi pasiruošusi būti jauna ir laisva, patirti nuotykių ir daryti klaidų, gyventi savo gyvenimą kažkur kitur – ne oro uostuose ir posėdžių salėse. Ateitis manęs laukė išskėstomis rankomis.

– Aš apie jį negalvoju visai, – atsakiau. – Mano gyvenimas eina toliau.

## 2.

Išvykimo į Oksfordo universitetą išvakarėse sėdėdama ant grindų troškau, kad mano miegamojo duris būtų galima užrakinti. Kai atsikraustėme, spyna buvo sugedusi, o tėvai, nors ir begalę kartų jų to prašiau, metams bėgant taip ir neprisirengė jos sutaisyti. Pakišusi ranką po lova, išsitraukiau ten slėptą „kontrabandą“ ir kaip galėdama greičiau sugrūdau į savo lagaminą.

Tarp mudviejų su mama visą vasarą – nuo tos dienos, kai ji sau prisiskyrė pareigą pasirūpinti mano koledžo apdarais, – vyko šaltasis karas. Mums tai nebuvo jokia naujiena: jau ne vienus metus prieš einant miegoti ji pakabindavo priešais mano spintą drabužius, kuriuos būdavo išrinkusi man vilkėti kitą rytą. Jei pamėgindavau išsikovoti bent kiek nepriklausomybės ir kitą rytą iš savo kambario išeidavau vilkėdama ką nors kita, nei būdavo parinkusi mama, ji klausdavo:

– Kaip manai, ar Alachas pritaria dukterims, kurios nepaklūsta motinoms?

Mėginti atsakyti neatrodė protingas žingsnis, tad man te-likdavo pėdinti atgal į savo kambarį.

Kad ir kur tik eičiau, mama reikalavo, kad dėvėčiau tradicinius puštūnų\* – etninės grupės, kuriai priklauso ir mano šeima, – apdarus. Tai reiškė tik vieną galimą variantą – šalvarkamyžą: plačias kelnes, palapinės platumo tuniką ir plaukus dengiančią skarą. Itin konservatyvioje mūsų kultūroje moterų apranga turi dengti visą odą aukščiau riešo ir kulkšnies, o beformiai aprėdai – visiškai paslėpti moteriškas formas.

Mama ištisą vasarą savo nuožiūra rinko man šalvarkamyžų „kolekciją koledžiui“. Buvo čia ir skaisčiai rožinės raštuotos kelnės, ir palaidinė su derančiais kutais ant riešų. Salotinis kostiumėlis, gausiai siuvinėtas sidabriniais karoliukais. Svaiginantys gėlių raštai, į kuriuos ilgiau paspoksojus gali pradėti suktis galva. Apie juodą, smėlio ar dramblio kaulo spalvas negalėjo būti nė kalbos: pasak mano mamos, neutralūs tonai – tik gero audinio švaistymas.

Nors meluočiau sakydama, jog tuomet jau buvau atradusi aiškų savo stilių, tvirtai žinojau, kad atrodydama kaip neoninių spalvų žymeklių rinkinys į Oksfordą vykti negaliu. Taigi, kol mama lankėsi parduotuvėse, aš į interneto paieškos sistemą įvedžiau „ką dėvėti studentei 2017“ ir užsisakiau tokių drabužių, kokius išvydau nuotraukose: džinsų, dryžuotų marškinėlių, dygsniuotą švarkelį. Paieška pagal raktažodžius „Selena Gomez kasdien“ atvedė prie plačių kardiganų ir

\* Puštūnai, dar vadinami etniniais afganais, – rytų iranėnų tauta, antra pagal dydį etninė grupė Pakistane, sudaranti apie 15 proc. visų gyven-tojų. (Čia ir toliau – *vert. past.*)

„Adidas Superstar“ sportinių batelių. Stori stambaus mezgimo šalikai, siuvinėti džemperiai, juoda suknelė plačiomis rankovėmis ir kelios aulinukų poros kantriai laukė, kada išauš jų pasirodymo diena.

Visus savo pirkinius sukimšusi į lagaminą, ant viršaus užklojau kelis šalvarkamyzus – dėl viso pikto, jei paskutinę akimirką vidun dirstelėti sugalvotų mama. Supratau, kad ilgainiui apie naują mano įvaizdį ji vis tiek sužinos ir tikrai neapsidžiaugs, tačiau buvau pasiryžusi rizikuoti.

Man tai buvo daugiau nei drabužiai – kartu tai buvo ir maskuotė. Visų atpažįstama Malala, kuri lipo ant scenų, dalijo parašus ir spaudė pasaulio lyderiams rankas, vilkėjo šalvarkamyžą. Oksforde aš troškau įsilieti į minią ir tapti viena iš daugelio studentų su džinsais ir sportiniais bateliais. Turėjau padaryti viską, kad patirtis koledže visiškai skirtųsi nuo vidurinės mokyklos.



KAI MANE IŠRAŠĖ iš ligoninės ir ėmiau mokytis devintoje mergaičių akademijos Birmingame klasėje, maniau tuojau apie save subursianti bičiulių būrį – tarsi vietinę savo bendraklasių Mingoroje versiją. Įsivaizdavau, kaip kiekvieną popietę susikibusios parankėmis kulniuosime namo, kvatodamos iš tik mums pačioms suprantamų pokštų. Jos man išpasakos visus gandus, išduos, kuriems mokytojams galima užkalbėti dantį, o kurie pasižymi griežtumu.

## ATRASTI SAVO KELIĄ

Viskas susiklostė kiek kitaip, nei planavau. Dauguma mergaičių naujojoje mano mokykloje viena kitą pažinojo dar nuo darželio laikų ir jau ne vienus metus buvo artimai susibičiuliavusios po dvi ar tris. Nesielgė priešiška, bet išskėstomis rankomis irgi nesutiko. Per pietų pertrauką pasiėmusi savo padėklą susirasdavau vietą prie artimiausio stalo ir paslapčia dairydavausi draugiškų veidų. Jei niekas su manimi nesikalbėdavo, išsitraukdavau knygą ir apsimesdavau skaitanti. Vieną dieną sukaupiau drąsą užduoti kitoms mergaitėms klausimą. Palinkusi virš stalo, parodžiau į savo lėkštę ir prabilau:

– Atsiprašau, gal galėtumėte man pasakyti, ką reiškia „žuvų piršteliai“?

Moksleivės atrodė suglumusios.

– Žuvis ir tiek, ne? – leptelėjo viena, ir grupelė grįžo prie ankstesnio pokalbio.

Jei klasėje kas nors pajuokaudavo, kvatodavausi su kitomis mergaitėmis, apsimesdama, kad ir aš supratau pokštą. Daugelis jų minimų dalykų man buvo visai svetimi. Mingoroje, kur beveik niekas neturėjo prieigos prie interneto, mus pasiekdavo tik tolimi Amerikos ar Didžiosios Britanijos popkultūros aidai – tie, kuriems pavykdavo taip garsiai nuskambėti per visą pasaulį, kad pasiektų ir mūsų slėnį: „Titanikas“, amerikietiškos imtynės, Taylor Swift. Apie gyvenimą Anglijoje žinojau tik tiek, kiek buvau skaičiusi viename Jane Austen romane. Pirmosios dienos mokykloje užteko suprasti, kad ta knyga – kiek pasenusi.

Kartais prie mokyklos vartų pasirodydavo fotografai, mėginantys mane nupaveiksluoti einančią į pamokas ar iš jų.

Negalėjau to pakęsti ir jaudinausi, kad kitos mergaitės mane palaikys pasipūtele ar veidmaine. Vis dėlto netrukus paaiškėjo, jog mano žinomumas niekam nerūpi – tiesiog todėl, kad nebuvau šauni. Visos vilkėjome uniformas, bet mano klostuotas sijonas buvo dvigubai ilgesnis už standartinį ir siekė kulkšnis. Lyg to dar būtų negana, mama užsispyrė, kad net pavasarį mėvėčiau juodas neperšviečiamas pėdkelnes, neleidžiančias parodyti nė menkausio kojų lopinėlio.

Viską dar labiau sunkino mano patirti sužalojimai. Būdamas penkiolikos, jau nešiojau klausos aparatą. Kulka smarkiai pažeidė kairįjį ausies būgnelį ir veido nervą, tad viena veido pusė liko paralyžuota. Mano burna nebegalėjo išsilenkti į šypseną, tad naujosioms bendraklasėms galėjau pasiūlyti tik nerimastingą grimasą. Nepaisant ilgų mėnesių, praleistų reabilitacijos klinikoje iš naujo mokantis vaikščioti, per šurmuliuojančią paauglių minią slinkau pamažu – vilčių kupinas vaiduoklėlis, besistengiantis sugrįžti į gyvųjų pasaulį.

*Vis dėlto čia eini ne draugų ieškoti*, pasakiau sau po kelių savaitių nesėkmingų bandymų su kuo nors susibičiuliauti. *Mokykla reikalinga tam, kad gautum gerus pažymius ir vėliau sėkmingai įstotum į koledžą.* Tada išvydau kelių pirmųjų savo testų įvertinimus: anglų kalba – 41 %, biologija – 57 %, geografija – 63 %. Visada buvau pirmūnė, o dabar užplūdo nuostaba ir gėda.

Pakistane mokytojams svarbiausia atrodė viską įsiminti. Jei galėjai kaip papūga atkartoti viską, kas parašyta vadovėlyje, perprasti sąvokų ir idėjų niekas nė nereikalavo. Naujoji mokykla iš manęs tikėjosi kritinio ir analitinio mąstymo, bet

## ATRASTI SAVO KELIĄ

tokio mokymosi aš dar nesupratau. Kurį laiką gerus įvertinimus gaudavau tik algebros pamokose: matematikos taisyklės, regis, visame pasaulyje buvo vienodos.

Degdama noru susigrąžinti pirmūnės vietą, kiekvieną vakarą valandų valandas mokydavausi. Skaičiau tiek mokytojų nurodytas knygas, tiek papildomas, kurių susiieškodavau pati. Aptikusi nesuprantamą žodį, pasitikrindavau jo reikšmę žodyne ir užsirašydavau ant lipnaus lapelio. Netrukus mano miegamojo sienos jau mirgėjo mažais geltonais kvadratėliais, kuriuose apvaliomis mano rašysenai būdingomis raidėmis iškeverzotos *įsibrovėlio*, *prieblandos* ar *kontempliacijos* apibrėžtys.

Mano pažymiai pamažu gerėjo, tačiau bendruomeninis gyvenimas – ne. Neretai pagaudavau save diena bėgant vis dirščiojančią į laikrodį. Kai ryte įžengdavau į mokyklą, Mingoroje būdavo vidudienis. Senosios mano bičiulės pietaudavo – sumetusios visų rupijas į bendrą krūvą, pirkdavo samosų ir mangų sulčių. Po kelių valandų, kai aš ant valgyklos padėklo šaukštu stumdydavau šaltus žirnelius, jos sėdėdavo prie televizoriaus ir žiūrėdavo naujausias indiškiosios „Raganaitės Sabrinos“ versijos „Išdaigos“ (*Shararat*) serijas. Visai gali būti, kad viena kita mergaitė Birmingame ir galvojo mane užkalbinti, tačiau jas atbaidydavo tuščias mano žvilgsnis: visuomet atrodžiau mintimis esanti kažkur toli nuo čia.

Kas kelias savaites skambindavau geriausiai savo draugei Monibai ir kamantinėdavau ją apie karščiausias naujienas ir apkalbas. Kokią Bolivudo dainą dabar visi dainuoja autobuse? Kas prisivirė košės mokykloje? Ką rezga vyresnės merginos?

Kad išgirsčiau jos juoką, mėgdžiodavau mūsų pagrindinės mokyklos mokytojus – visi žinojo, kaip puikiai man tai pavyksta. Tačiau ji visada suuosdavo, jog kažkas negerai.

– Kodėl niekada nepasakoji apie save? – klausdavo.

– Pff, mano mokykloje viskas taip nuobodu, – gindavau si. – Patikėk, užmigtum prie telefono.

Nenorėjau prisipažinti, kad nebesu ta linksma pleputė, kurią ji prisimena.

Prabėgus šešioms vienatvės lydimiems mėnesiams nusprendžiau imtis veiksmų ir padaryti viską, kad atversčiau naują gyvenimo puslapį. Per mokyklos sporto dieną užsirašiau į 50 jardų (45,72 m) sprinto bėgimą ir atbėgau paskutinė. Dalyvavau rinkimuose į studentų tarybą ir juos pralaimėjau. Kai populiarios merginos užsispyrė, kad visos turi dalyvauti sambūryje, paklusau jų nurodymams ir stovėdama ant savo stalo plojau, vargiai pataikydama į niekada anksčiau negirdėtos dainos ritmą. Skamba apgailėtina, bet taip ir buvo.

Tada man pagaliau pavyko susirasti draugę. Alice ir jos geriausios bičiulės keliai išsiskyrė, o aš galėjau greitai užimti jos vietą. Laikiausi greta jos koridoriuose ir prie pietų stalo, o kai nepavykdavo sekti kitų merginų pokalbio, patyliukais jai į ausį berdavau klausimus. Kartais ji užsukdavo pas mus vakarienės. Jai patiko mano mamos pakoros, o man – galimybė valandą ar dvi jaustis normaliai. Kai dalyvaudavo vakarėliuose, į kuriuos manęs nekviesdavo arba neišleisdavo, Alice man siūsdavo nuotraukų, kad nesijausčiau nustumta į šalį.

Kad ir kokia jaučiausi dėkinga, jog ją turiu, troškau ir vėl priklausyti merginų būreliui, būti apsuptyje tų, su kuriomis

mane jungė supratimas ir bendri prisiminimai. Vaikystės draugės prie mano asmenybės formavimosi prisidėjo taip, kad nei Alice, nei kam nors kitam neįstengiau to paaiškinti. Pradinėje mokykloje mes patyrėme stiprų žemės drebėjimą: visa klasė ėmė drebėti, mums po kojomis skilo grindys, o mes spietėmės į vieną krūvą. Po kelerių metų mūsų klasę užliejo patvinusi upė – viską mums iki krūtinių užklojo purvas. Jis klaikiai dvokė, bet mes visos kartu šveitėme grindis ir sienas. Mokykla buvo mūsų pasaulis, vieta, kur galėjome būti savi- mi, todėl norėjome ja rūpintis. Paskutinę pamokų dieną prieš Talibano nurodytą datą dar ilgai po paskutinio skambučio pasilikome mokyklos kieme – žaidėme „Broleli, gelbėk!“ ir dainavome dainas. Mokytojams pranešus, kad jau laikas išeiti, glėbesčiavomės ir liejome ašaras. Kad ir su kokiomis nelai- mėmis ar pavojais teko susidurti, jei tik buvome kartu, visada jaučiausi saugi.

Kai kariuomenė išginė Talibaną iš miestelio ir mes grį- žome į mokyklą, apėmė euforija. Jautėmės neįveikiamos. Per žygį į kalnus abi su Moniba stovėjome po kriokliu ir garsiai, kiek tik plaučiai leido, traukėme Taylor Swift dainą „Love Story“. Kiek vėliau tais pačiais metais mūsų klasė vyko į šalies sostinę Islamabadą, kur žiūrėjome spektaklį, kinų restorane ragavome blynelius su antiena ir grožėjomės moterimis, ku- rios gatvėmis vaikštinėjo skaromis neprisidengusios plaukų. Mums tai buvo pirmoji proga pažvelgti į pasaulį už tolimo mūsų kalnų miestelio ribų, tad namo grįžome kupinos bepro- tiškų svajonių apie ateitį.

## MALALA YOUSAFZAI

Maniau, kartu trauksime ir į koledžą. Tolesnės ateities būdama penkiolikos dar nebuvo apmąsčiusi, tačiau gyvenimo be draugių nė įsivaizduoti negalėjau. O dabar štai vieni vienai vykau į Oksfordą, nešina krepšiu madingų drabužių ir svajonių apie ne tokį vienišą gyvenimą.